Tečaj XV. **NOVICE** List 31.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 18. aprila 1857.

Živo apno — živ gnoj.

Malokje je toliko apna, kakor ga imamo na Krajnskem. In vendar se čuda malo ž njim gnojí, čeravno je dognana resnica, da apno je kaj dober gnoj.

Vém, da so že „Novice“ apnu hvalo péle; vendar bi ne utegnilo brez prida biti, ako tudi jez svoje skušnje o tem našim gospodarjem oznanim, s prošnjo, naj bi korist apna prevdarili in ga pridno rabiti začeli, kjer se mu zemlja prileže.

Živo (žgano), v prah zmleto in po polji raztrošeno apno greje zemljo, tedaj ji jemlje merzloto in mokroto (da se apno raztopí, potrebuje na en del apna 680 delov vode*), ktere potem takem obilo poserka); žgano apno pa jemlje zemlji tudi vse kar je kislega v nji; apno kaj rado kisline na-se poteguje in jih tako zemlji jemle; tudi zemljo rahljá in napravi, da vse živo in mertvo, kar na polji najde, hitro konec vzame, gnjiti začne in se spersteni, tedaj tudi plevél, mah, merčes pokončuje in zemljo popolnoma čisti.

Da pa ima apno to veliko moč, je treba, da kakor hitro je mogoče se apno, ko je žgano bilo, berž na polje spravi in prav dobro z zemljo pomeša; če pustiš žgano apno delj časa na zraku ležati, se napije ogeljnokisline in zraka, in iz živega apna postane mehko apno, ktero nima več poprejšne močí.

Ko si praho bolj na debelo preoral, strosi apno po njivi, pa berž jo dobro povleci; potem ga zlo plitvo podoraj in še enkrat povleci.

Kar se tiče zemlje, kteri se apno dobro prilega, je po skušnjah poterjeno, da se najbolje prileže težki, vlečljivi, vlažni, merzli zemlji; če ga več daš taki zemlji, bolje je; na pešeni zemlji pa nima toliko močí kot na bolj mastni; na čisti ilovci ali gljini ne donaša nobenega prida. — Ako gospodar pognojí svojo njivo z živinskim gnojem, pa ne na debelo, in potem čez ta gnoj potrosi živega apna, kaj dobro opravi.

Čez vse dobro pa je živo apno na osušenem močirji ali mahovji (Moorboden), ker taka zemlja zmešana z dovelj živega apna napravi kaj dobro perst.

Na Nemškem trosijo apno dobro gosto pred dežjem čez krompir kadar je skoz zemljo prebodel, čez grah in bob, ječmen in posebno čez deteljo (čez deteljo posebno tam, kjer nimajo gipsa), in reči smem, da tisti mali stroški za apno se stoterno povračajo z obilnišim pridelkom. Naj tudi naši gospodarji poskusijo, in prepričali se bojo tako, da nikoli več opustili ne bojo apna.

Apnénik, to je, nežgano apno, v prah zmleto, ima sicer tudi nekoliko močí, al le malo je ima in se z živim apnom nikoli primerjati ne more. R.

*) Po Dalton-u 752 hladne, tople pa celó 1270 delov. Vred.

Ali se starost kónj čez 8 let res ne dá gotovo več iz zób spoznati?

(Konec.)

Starost kónj se najbolje spoznava iz 6 prednih zób spodnje čeljusti, zato se, kakor je sploh znano, gleda le na teh 6 zób; al ker so ti zobje sparoma, tako, da najsrednja dva (klešnika imenovana) en par, na desni in levi strani zraven teh stoječa dva (srednika imenovana) spet en par, in tikoma teh srednjih zób na levi in desni stoječa dva (krajnika imenovana) spet en par storita, je tedaj prav za prav treba ogledavati le tri zobé na desni ali levi strani spodnje čeljusti.

S kterimi zobovi že konj na svet pride, kako vse druge dobiva, in kdaj perve zobé ali mlečnike pomeče in namesto njih nove (stanovitne do smerti) dobí — vsega tega nam ni treba tukaj na dalje razlagati, ker starost kónj v teh letih se, kakor je navadna misel, lahko spozná, čeravno ni res, kakor smo rekli že zadnjič.

Pravda gré tukaj le zato: ali se starost kónj tudi čez 8 let spoznati more?

Rekli smo, da — in omenili že, da slavni dr. Pessina je leta 1811 to reč že popolnoma dognal, ktere pa ljudjé, ki se tega učili niso, do dobrega zapopasti ne morejo. Naš namen tedaj tudi v teh versticah ne more biti, da bi učili to spoznovanje na drobno; le to hočemo doseči, da vsak, kdor bo to bral, bo obstati mogel: „lejte! saj res ni prazna, kar nam pravi.“

Popolnoma dorašen konjsk zób je 30 čert ali linij dolg. Zobje se pri zobanji, eden ob drugega, sleherni dan nekoliko oddergnejo, in sicer tako, da se naj pervo sprednji rob ali kraj, potem zadnji rob, in poslednjič černa jamica, ktero ima sleherni zob na sredi, sčasoma oddergne in zbriše. Kakor pa skušnja natanko učí, se zob v letu za 1 čerto ali linijo oddergne in se ravno toliko iz svoje jame pomakne. Rod, terdost zób, postava čeljust in dolgost zób, nekoliko tudi klaja (mehka ali terda) včasih naredé, da se imenovani premíni na zobéh včasih enmalo preje, včasih enmalo pozneje pripetijo. Čeravno pa se zob po dergnjenji zmiraj skrajšuje, se vendar to od zunaj na zobéh ne vidi, ker v tisti meri, kakor se obribuje, se iz zobne jamice in dlasne (čeljustnega mesa) potiskuje.

Ko je konj 8 let star, je tista černa jamica na sprednjih zobéh, ktera je do 8. leta veljala za znamenje starosti, zbrisana, in zbrisana je sedaj — tako mislijo navadni ljudje — tudi tablica, iz ktere se starost kónj bere.

Al to je napčna misel skoz in skoz.

Vzemi le enkrat, dragi moj, sprednji konjski zob — pri kakem konjedercu ga lahko dobiš — in oglej dobro njegovo podobo od zgoraj doli do korenine. Vidil boš, da je zgoraj širji in da proti trivoglati korenini čedalje ožji prihaja, — to dobro poglej, da vidiš različno podobo njegovo. Pa skusi, da dobiš sprednji klešnik od kakega pet let starega konja, — zmeri ga, in vidil boš, da je okoli 30 linij dolg.

Podobo zobá in njegovo dolgost tedaj, dragi moj, dobro poglej.

Če se zob dergne in obriba (obnuca), zgoraj na licu ne more imeti več zmiraj ene podobe; ta podoba se mora po letih spremenovati, in glej! iz te podobe se spozna starost konja po 8. letu.

Je pa 4 razločnih podob, ktere se prikažejo od 6 do 6 let.

Kadar se je zbrisala černa jamica na klešnikih, je konj 6 let star; ko se je zbrisala na srednikih je 7; ko se je pa zbrisala tudi na krajnikih, je 8 let star — sedaj so vsi ti zobje zgoraj (ali na zgornjem licu) poprek podolgasto-okrogle podobe. To je 1. podoba.

Ko je preteklo 6 let, se je zob obribal spet za 6 linij in pokaže se okrogla podoba, pervič na klešnikih; tak kónj je 13 let star; potem na srednikih; tak je 14 let, in 15 let, kadar je na vseh sprednjih zobéh okrogla podoba. To je druga podoba.

Ko je preteklo spet 6 let, se je zob obribal spet za 6 linij in pokaže se trivoglatna podoba na zobu; tak konj je 19, 20, 21 let star, kakor je ta podoba na klešnikih, srednikih ali krajnikih.

Spet čez 6 let se zob obriba za 6 linij in pokaže že 4. podoba: narobe obernjena podolgasta (to je od znotraj proti zunaj); tak konj je 25, 26 ali 27 let star, kakor je ta podoba še le na klešnikih, srednikih ali krajnikih.

Vidite, dragi moji, to je vsa skrivnost, starost kónj tudi čez 8 let iz zob spoznavati, kdor se je tega učil.

So sicer nekteri razločki in važni od tega, kar smo tukaj razložili, posebno tam, kjer je postava čeljust napčna in da se ne dergnejo zobje kakor bi imeli; takrat ostanejo predolgi; zato pa imamo spet druge vodila, in po meri zób spoznavamo starost konjsko. Prava dolgost klešnika, kolikor ga iz čeljust gleda, je 8 linij, — srednika 6, krajnika pa 4 linij. Za kolikor linij dalji je zob (ker se vsako leto ni za 1 linijo oribal), toliko let se mora prišteti k unemu številu let, ki ga zgornje lice zoba kaže.

Še marsikaj bi bilo omeniti, al to je zadosti vsakemu očitno pokazati, da imamo stanovitno tarifo, po kteri se spoznava starost kónj, ktero tarifo je natura sama zapisala na zobé.

Le učiti se je je treba.

Iz zbora zgodovinskega družtva v Ljubljani.

Mesečni zbor zgodovinskega družtva 2. d. t. m., kterega so spet Njih prevzvišenost gosp. deželni poglavar poslavili s svojo nazočostjo, se je začel s tem, da je družtveni tajnik gosp. dr. Kosta bral pismo svetovavca c. k. minist. oddelka gosp. Haidinger-ja, v kterem visokoučeni mož iskreno svoje veselje razodevuje, da ga je hvalevredno družtvo za svojega častnega uda izvolilo.

Potem je gosp. dr. Kosta zboru naznanil, da gosp. Jernej Lenček, kaplan v Žiru — kterega mnogostrano pridnost so gosp. deželni poglavar posebno pohvalili — je družtvu poslal slovensko knigopisje (Bibliographie) za natis v njegovem časniku „Mittheil.“, ktero 85 slovenskih knig (večidel pobožnega in slovničnega obsežka) od leta 1583 do 1820 zapopada. Pri ti priliki je omenil gosp. kustos Dežman, da gosp. bibliotekár Kastelic ima slovensko knigopisje, ktero je izdelal rajnki Čop in ktero obsega vse, kar se slovenščine nahaja v naši licealni bukvarnici. Ob enem pa se je opomnilo, da je želeti, da bi to knigopisje se doveršilo in dostavilo, kar mu še manjka. Naj bi tedaj vsak, kdor ima ali vé za kake manj znane posebno stareje slovenske bukve, naslov (Titel) popolnama natanko prepisal in ga zgodovinskemu družtvu v Ljubljano poslal. Prosi se za to prav lepo. Posebno naj bi častiti gosp. duhovni po slovenskih deželah pridnega svojega tovarša gosp. Lenček-a posnemali in pri kmetih, ki imajo marsikake starine, popraševali po njih, da se svetinje domače ne pozabijo, ampak rešijo pogube, družtvene nabere pa čedalje bolj množijo.

Za tem je gosp. dr. Kosta bral filologični spis gosp. Dav. Terstenjak-a o dvéh besedah iz jezika nekdanjih Panoncov, kteri navadno za Ilire veljajo, čeravno Iliri po mislih najveljavniših jeziko- in narodoslovcov ne spadajo v versto ariških (indo-germanskih) narodov. Iz jezika starih Panoncov ste se nam ohranile dvé besedi. Dio Kasi pravi, da so se zvali Panonci od „panos“, kar se je pri njih imenovala neka podobleka z rokavama. Po Pliniu pa so imenovali bivola „bonasus“. Pan je sicer mnogim ariškim jezikom skupna korenina; spodnje oblačilo z rokavama „panja“ imenovano pa se nahaja le v slovanskem jeziku (v cerkveno-slovenskem in rusovskem), — „bonasus“ pa pomeni „žival, ki živi v mlaki ali močirji“; bivoli še dandanašnji radi bivajo v močirnih krajih in „bana, bona“ še dandanašnji v slovenskem pomeni mlako, močirje. Iz teh vzrokov meni gosp. prof. Terstenjak, da so Panonci bili Slovani.

Gosp. prof. Egger je naznanil pohvalni govor, ki ga je slavni pridigar pater Abraham a santa Clara Krajni in Krajncom na čast izustil 30. aug. 1705 v cerkvi minihov Augustinov na Dunaji, ko so na Dunaji in v okolici njegovi bivajoči Krajnci v slavo svojih deželnih patronov cerkveno slovesnost obhajali. Pohvalnica „von der gesammbten Nation in und um Wien wohnhaft“ je posvečena nekemu grofu Buellinu z določnim pristavkom, da namen tega govora je prednosti krajnske dežele vsemu svetu in posebno „dem liebsten Deutschland“ razglasiti. Oče Abraham svojih besed o Krajni in Krajncih ni posnel iz Valvazorja in Megiserja, in kakor je bil v vseh svojih ogovorih mojster, da mu ga ni para, in je znal po domače in šegavo govoriti kakor malo kdo, tako je ustrojil tudi ta govor, kteremu na čélo je postavil naziv „Narrabo mirabilia tua“ (povedal bom čuda tvoje).

Družtveni kustos gosp. Jelovšek je govoril o edinem grobnem spominku srednega veka, ki se nahaja v Šenklavški cerkvi, in je bil postavljen škofu Marlinu Pedenskemu leta 1456, kteri je pred osnovo ljubljanskega škofijstva po cesarji Miroslavu IV. leta 1461 poslednji Generalvikar bil, ki ga je patrijarh oglejski na Krajnsko poslal.

Gosp. profesor Metelko je govoril o izverstnih zaslugah prof. dr. Miklosiča za slovenski jezik in slovensko slovstvo, in je, deržé se gosp. dr. Legis Glückselig-evega pretresa v „Oest. Bl. für Lit.“ 1845, razložil delavnost na tem polji pred Miklosičem in zlasti to, kar sta Šafařik in Kopitar stvorila, in je potem nekoliko obširniše govoril o delu Miklosičevem „Radices linguae slav.“, nadalje je obljubil drugikrat.

Etimologične drobtinice.

Nabral Davorin Terstenjak.

Balc in *Kôg*.

V Kamčki fari blizo Marburga je visoka gora Balc — Bavc. Ime te gore je zanimiv ostanek iz nekdanjega bogatega zaklada slovenskega jezika.

Balc pomenuje: visok. Sorodne debla so: perziški: bâlâ „hoch, visok“ keltiški: bala, visok, v sredovečni latinščini: balma, „Anhöhe“ koroškonemški: Palfe iz slov. balva. Sem spada ime gore pri Gradcu Blavuč za Balvuč.

Ravno tako zanimivo je ime Kôg. V ljutomerskih goricah se velí breg, na kterem cerkva sv. Bolfanka (Ožbenka) stojí: Kôg.

Dalje imamo na Štirskem breg in rečico Gôgič in prebivavce na Kôgih z imeni: Kogolšek, Gogala itd. Tudi Kôg pomenuje: visok. Sorodne debla so pers. kôh, „Berg“, osetski: „choch“, jugum montis. litevski: Kaukaras, „Hügel“, irski: coiche, „Berg“, gotiški: hauchs, novomeški: hoch.

Vahor.

V celski okolici je visoka gora z imenom Vahor. Ker iz zapopadkov: „rasti“ so nastale poznamljevanja za gore na primer: mah, crescere, od kodar: magila, mogila, magolnik, vrdh, crescere, odkodar: brdo, vrh, crescere, odkodar: verh, bal, „crescere“, odkodar balc, balma, drih, „crescere“, odkodar: sansk. adrî, breg, slov. adran, adrije, ime vesi po gori stoječe; iz adrî je tudi ime postaje Adran, v ablat. Adrante pri „St. Oswald am Dranberg“, — toraj tudi se ime Vahor sme izpeljevati iz vah, crescere. Dav. Terstenjak.

Pripovedka od starega Viničkega grada.

Kar si narod pripoveduje, niso vselej marnje, in more se iz takih pripovest marsikaj doznati. Zato povem, kar sem slišal od starega Viničkega grada, ne daleč od Varaždina. Pravil bom pa v narečji, ki se govorí po Varaždinski okolici, ker to narečje je slovensko in razumljivo za vsakega Slovenca, in to bi tudi utegnilo komu všeč biti.

Vinički grad se je porušil od velikih Turških bojev, ar gda su se bojevi počeli, gospoda su pobegla vu varoše, a gradove su zapuščali, tak dugo, da je i nečisti duh dobil oblast zvrhu njih, pa onda, gda su šteli nutri stanovati, nije njim dopuščeno bilo, pa su se porušili i išče se rušiju dan danes. A vezda, da bi človek štel iti vnuter, ne pusti ga duh nečisti, ili stenu vruši tak, da se prestraši, pa odide; ili ako se pa ne boji, onda kamenja baca; ar dok je bila gospoščina, gospoda su dala kopati. Vu pivnicu jeje ne znati, gde su vrata bila, zato su dali zida trgati, da bi došli do penêz, pa bi onda z onimi penezi popravili grada. Ali kuliko su čez dan napravili, tuliko je ponoči pak nazad napravljeno bilo. Tak je navek trpelo, da nikaj su ni mogli napraviti.

Onda su odlučila, da budu samo nekaj težakov odredili za dan, a vu noči više, da se ne budu bojali, ako kaj dojde. Ali vu noči taki je splašilo muže, pa su pobegli, i od potli neda niti tam dojti niti jako blizo ni. Zato je i drevje okol poraslo i guščava velika je postala.

Pripovedaju, da je neki pintar išel iz dela grofovskoga, gde je nabijal lagve, pa se je zamotil duže časa, pa je moral iti ponoči dimo. Ne dalko od grada je steza. Počeka ga jeden frater. Ov znal je, da tam nečisti duhi ladaju, ipak nije se prestrašil, gda je zapazil ovoga vu spodobi fratra. Frater njemu taki veli: „čuješ ti, hodi z menum; ti si pintar, da vidim, da nosiš pintarsku meštriju i obruče.“ Odgovori: „je sem.“

„Hodi samo z menum, nikaj se ne boj, ja ti vre dobro naplatim.“ Ov ga posluša i ide za njim. Gda oni dojdu blizu grada, zemlja odstupi i vrata se odpru (ar su bila vrata zasipana i zadrta, da je ni bilo moči najti; ali su onda taki najdena bila, da je gospodar vnuter išel, a pred njim su se sama odprla). I idu nuter. Gda dojdu do lagvov, pokaže mu jednoga lagva, koj je bil pun z vinom i kojega je samo bersa držala. Onda ov nabije ovoga lagva, a gda je bil vre gotov, da mu od 'sakoga lagva jednu kupicu, da košta, a samo staro vino. Ov se je vre i pomalo napil, da je bil vre bolje kuražen. Onda ga pelja na stran vu jeden kut. Tam su bili tri lagvi, jeden samim kufrom pun, drugi srebrom, tretji cekini. Vezda mu velí, da si zeme od jednoga lagva triput kuliko goder more saki put 'zeti. Ov si 'zeme cekinov triput. Onda si je štel i štrtiput, ali mu je rekel, da ne sme više. Na sakom lagvu na penezi' je sedel jeden mali pesek, ali pesek mu nije nikaj včinil. I tak ga odpela na ono isto mesto, gde ga je zel, i rekel mu je, da ide mam dimo, da se nikaj nigdi ne ogledne. Nu ov je išel mam dimo vesel, ali gda je vre do vrat došel, si je mislil, kaj bi to bilo, da se ne bi smel ogledati; in sem vre blizu doma, sem mu ni nikaj strahu; pa se ogledne, ali nikaj nije videl. Dojde v'ižu, mam veli ženi: „žena, kaj sem ti ja donesel? Veli: „kaj?“ „Ja sem ti donesel cekine, muči, budemo dobro živeli.“ Ona njega pita: „pa gde su ti?“ On izvadí iz torbe z rubcom ali vugljenje je bilo. Onda on žalosten pripoveda nji kaj se je dogodilo. Ali on nije znal, zakaj mu je rekel, da se ne obrne nazad. Zato, da mu se penezi ne bi na vugljenje pretvorili; pa se je ogledal, i onda su mu postali na vugljenje. Onda ov se postavi na ono isto mesto, ali bi došel on, kaj bi mu povedal, kak bi mogel nazad peneze dobiti. Postavil se je frater i povedal mu je, naj ide na tekuču vodu, koja voda se je gor obrnula; na kojem mestu se voda obrne gor, pa posle dol, da je opere, i onda mu postaneju nazad kak su bili. To je včinil, i postali su mu tak kak su bili. —

Vinički grad je još od negda pred Kristuševim narodenjem, da su ga još hajdovi zidali, i da ov stari grad je bil spojen ze Zelendvorom, pod jednoga grofa spadal, ali vu sakom gradu je bil jeden riter, pa gda je ov vu Zelendvoru jel kopuna, ov iz staroga grada strelil je ga spred njega i na kla hitil; pa gda su zidari zidali pri starom gradu i v Zelendvoru, pa su si metali kladivca ili drugo oružje, gda je bilo jednim treba, su hitili ga k onim, pa gda drugim, pa su ovi ga hitili k njim. M. Valjavec.

Opazke. Genit. plur. na *-ih* izgovarja se *-eh*, in instr. na *-im -imi* navadno kakor *-em*, *-emi*, post: velikeh Turškeh; pred velikem, -kemi; *lj* večidel kar *l*: bole namesto bolje; *nj* naj večkrat kar *n*: kon, ali tudi dostikrat kar *j*: koj, jega, k jemu; *-ev* se izgovarja -of: bojof (bojev); šteli — hoteli; išče — še; gda — kadar (kdaj); vezda — zdaj; gde — kje in kjer; pak — spet; lagev — sod; frater — mnih; vre — že; taki, mam — koj, prec; v'ižu izgov. fížu (iz v hižu) — v hišo. Pis.

Kakošne ima vrag parklje?

To vprašanje se bo marsikteremu naših bravcov šaljivo zdelo; vendar je vse gola resnica, kar sem namenil pod tem naslovom „Novicam“ priobčiti.

Pred desetmi leti, ko sem še otrok bil in doma (pri sv. Križu blizo Slatine na Štajarskem) krave pasel, sem pri našem mlinu med blatom in kamenjem, ki so ga moj oče pri trebljenji steske *) izmetali, neko zeló čudno stvar našel. Bila je lepa okamnina v podobi velikega zoba ali prav za prav parklja, kteri je bil po verhu svitel in enmalo šilast, ob kraji pa ojstri rezatici podoben. Akoravno nisem vedil, kaj je bilo, sem vendar veselja poskakoval, ker sem igračico dobil, kakoršne še poprej nikoli vidil nisem. Moje veselje pa ni dolgo terpelo. Ko sem namreč najdeno okamnino dekli pokazal, je začela nad menoj kričati, da naj to reč hitro nazaj nesem, kjer sem jo vzel, sicer ne bo dobro za me, kajti je berž ko ne to kaka copernica zgubila. Z deklínim nasvetom nisem bil zadovoljen; vedil sem že, da so vse pravlice od copernic prazne kvante, ter sem svoj zaklad skerbno skril, misleči, da ga bom pri pervi priložnosti v šoli gosp. učitelju pokazal. Kar sem namenil, sem tudi spolnil.

Precej drugi dan, ko sem v šolo šel, sem svoj čudovitni kamen seboj vzel, in sem gosp. učitelja prosil, naj mi pové: odkod da je ta reč, in ako jo je res kakošna copernica iz torbe zgubila?

Gosp. učitelj vzame okamnino v roke, jo dva-trikrat premeri in pregleda, ter mi pové, da to ni nič drugega, kakor — hudičev parkelj.

Jez se tega odgovora prestrašim in vprašam: kako da je vrag ravno v naši steski parkelj zgubil?

Na to vprašanje nisem nobenega odgovora dobil.

Moji součenci posebno pa součenke so sto in sto pravlic od vražjega parklja pripovedovati znali. Nekteri so rekli, da je mlin od vraga obseden; drugi, da se je vrag v steski kopal, ob kamen udaril in parkelj odbil; zopet drugi, da so se peklenšeki za dušo enega človeka tepli, ki je pred ne-

*) Steska je globoka graba, v kteri se voda za mline nabera. Pis.

koliko leti v ravno ti steski utonil itd. Jaz se še za te pravlice zmenil nisem, ampak premišljeval sem, kako je to mogoče, da ima vrag kamnite parklje.

Nekaj časa potem, ko me otroci nikdar v miru pustili niso, sem se razserdil ter sem vragov parkelj na drobne kose raztolkel in ga tako za vse veke pokončal.

Ko sem potem iz doma šel, nisem nikdar več na vražji parkelj mislil — kar naenkrat sem te dní zopet prav živo na-nj opomnjen bil.

Imel sem nekaj v narodnem muzeuju opraviti, ter sem nehoté in iz nenada v neki škadulji več takih vražjih parkjev našel, samo s tem razločkom, da so več ko pol manjši od mojega stolčenega bili.

„Dete šencaj!“ sem si mislil, kaj tudi po Zagrebu in Hervatskem se vragi okoli klatijo in parklje trosijo? — Pa kmalo sem se prepričal, da to niso vražji parklji, ampak – zobje velike ribe, kteri je ime: morski požeruh (po nemški: Haifisch oder Menschenfresser, po lat. squalus). Bral sem na škadulji: „okamnijeni zubi od stoy-a“ — versteinerte Zähne von Haifischen.

Zdaj vém, da vrag nima kamnitih parkljev; pa tudi obtožujem nezgodo, da zanimivi najdek ni prišel v prave roke. Bolje okovarjen je oni, ki ga je, kakor čast. gospod celjski dopisnik J. Š. v 47. listu „Novic“ 1855 piše, neki kmetič blizo Št. Jurja globoko pod zemljo našel, in kteri se v prirodinski zbirki celjske gimnazije vidi. Res so tedaj besede gosp. dopisnika v omenjenem listu: „da se je nekdaj v starodavnih časih gibalo tukaj veliko vodovje — jezero ali morje — ter da po njem so dervile se gorostanske ribe in ogromna živjad, kterih mnogo je menda v zemlji obležalo, ko so morski valovi drugam bili odšumeli.“

Gotovo se mnogo enakih starin in okamnin med kmeti nahaja; dobro bi bilo, ako bi jih zvedeni možje nabirali in potem kakemu muzeju darovali ali pa prodali. — Prosti kmet, če kaj takega najde, se čudi; ker pa misli, da je prazna reč in ni za nobeno rabo, jo zaverže, akoravno bi marsikteremu muzeju dragocen kinč bila.

Naj lepšo priložnost za nabiranje takih starin imajo nedvomljivo učitelji po deželi. Če kak otrok kaj takega najde, prinese navadno v šolo, da se igra in drugim kaže; ne rečem, da naj mu učitelj siloma vzame, ampak ponudi naj mu kake krajcarje in reče, da to potrebuje, in otrok mu bo z veseljem dal. — Žalostno je pa slišati, da še med učitelji se nahajajo taki, ki mislijo, da vragovi in copernice po zraku in zemlji plešejo, ter ljudí strašijo in vnemirujejo.

Ako bi utegnil kdo naših bravcov zopet kak vražji parkelj najti, naj nikar ne misli, da bo vrag zopet po-nj prišel, ampak nej ga brez straha pobere; da se mu ne bo nič žalega perpetilo, sem mu jaz porok.

Iz Zagreba. A. K. Cestnikov. *)

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Siska 5. aprila. Poslednji teden smo spet v vsem skupaj blizo 10.000 vagánov pšenice poprodali; novo koruzo smo spečali po 2 fl. 3 do 4 kr., staro po 2 fl. 12 kr., pšenico pa po različnosti blaga po 4 fl. 25 do 44 kr., na Kranjsko je šlo kakih 1000 vagánov banaške ($86\frac{1}{2}$ funtov težke) po 4 fl. 25 kr. V Karlovcu so 5000 vag. stare banaške koruze po 2 fl 20 do 24 kr., nove po 2 fl. 16 do 20 kr., bosniške po 2 fl. 15 do 18 kr., nekoliko nove banaške pšenice pa po 4 fl. 10 do 40 kr. spečali. Vreme je prijazno; vodé upadajo; vožnína po vodi v Karlovec za vagán je sedaj po 8 kr., do Zidanega mosta 36 kr., po suhem pa 42 kr.

Iz Ljubljane. Včeraj popoldne je bil pogreb gosp. dr. Matija Burger-ja, mestnega župana in c. k. dvornega sodnega advokata, kteri je 64 let star v sredo dopoldne za mertudom nagle smerti umerl. Bil je rajnki skozi veliko let mnogospoštovan advokat, od leta 1851 pa župan ljubljanskega mesta, v vsem verl domorodec. Obila množica pogrebcov vseh stanov ga je spremila k sv. Krištofu. Bodi mu zemljica lahka!

Novičar iz raznih krajev.

Avstrijanska in rimska vlada ste sklenile pogodbo, po kteri bo ena drugi izročevala hudodelnike, ki so po dopernešem hudodelstvu iz avstrijanskega cesarstva v papeževe dežele ali iz papeževih dežel v avstrijanske bežali. 23. dan p. m. je ta pogodba moč zadobila za 5 let; vsakih 5 let se ima ponavljati. — Ladija „Novara“, ki ima z množico učenih mož na cesarske stroške okoli sveta jadrati, še ni odrinila iz Tersta; snidili pa so se že vsi v Terstu: zdravnika dr. Lallemand in dr. Schwarz, dr. Hochstetter, zemljoslovec, kustos Frauenfeld živaloslovec, malar Zeleny, dr. Scherzer ladjini dnevničar, in pa vertnar Jelinek. — Iz Milana se piše v „Triest. Zeit.“ od važne znajdbe. Za gotovo se namreč pripoveduje, da apotekar Cavezzali v Lodi, je po večletnem skuševanji znajdel, svilo (žido) naravnost iz murvinega perja presti brez svilnih červičev. Vsi pričujoči, pred kterimi je apotekar unidan naredil nekoliko svile iz perja, se niso mogli prečuditi. Da je v murvinem perji svila, je gotovo; saj tudi po lastnosti murv ravnajo červiči manj ali bolj lepo svilo, — al s kakošno kemijsko pripravo Cavezzali nadomestuje prebavila svilnih červičev, — to zvediti mika gotovo vsakega svilorejca. Če je ta znajdba kaj več kot časnikarska novica, bodemo tako svilo vidili v dunajski razstavi. — Zgodaj se kaže letos hudo vreme: 9. dan t. m. je v telegrafne kole in čuvavnice poleg železnice med Gradcom in Kalsdorfom strela 5krat udarila in 3 osebe k sreči brez smertne nevarnosti ranila. — Političnih novíc je še zmiraj malo. Švajcarska vlada ne dovoli nič čez to, kar je že dovolila. Sliši se, da tem homatijam konec storiti, bojo velike vlade (brez pruske in švajcarske) sklenile, kaj naj se zgodí. — Iz Černogore, ktera sadaj v političnih zadevah zvonec nosi, se bo kmali kaj več slišalo. Predsednik štarašinstva Juri Petrovič in bivši knezov tajnik Medakovič sta se 12. dan t. m. iz Dunaja v Kotor vernila, pravijo zato, da potolažita nekoliko staročernogorsko stranko, — od druge straní pa je nek tudi knez iz Pariza svojemu namestniku Mirku pisal, naj odjenja od svoje sile proti nasprotni stranki. Kaj bo dalje, se ne vé. — Za vojsko zoper Kitajce se francozka vlada noče na vrat na nos z angležko skleniti. — Armada francozka se bo zmanjšala; od vsakega polka se bo 100 vojakov razpustilo domú.

Povabilo.

Kdorkoli želí viditi kmetijske in gojzdnarske pridelke kakor tudi druge za domače gospodarstvo potrebne stvari, ki jih bo c. k. krajnska kmetijska družba v dunajsko razstavo poslala, naj pride 21., 22 in 23. dan t. m. (prihodnji torek, sredo in petek) od 9. do 12. ure dopoldne ali popoldne od 3. do 6. v pisarnico kmetijske družbe (v Salendrovih ulicah Nr. 195 v 2. nadstropji) naberko vseh teh rečí gledat.

Odbor c. k. kmetijske družbe v Ljubljani 17. aprila 1857.

*) Dragi so nam taki in enaki spisi; le večkrat kaj. Vred.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.